

Siseministri määruse

„Kogukonnafondi toetuse andmise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel. Siseministri määruse „Kogukonnafondi toetuse andmise tingimused ja kord“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärk on toetada ja tugevdada kogukondlikku arengut ning kogukondade võimekust ja valmisolekut kriisideks. Toetuse andmise tulemusena tugevneb kogukondlik koostöö, kasvab elanike kriisiteadlikkus, kogukondade võimekus ja valmisolek iseseisvalt toime tulla kriisiolukordades ning kogukondade ja kohaliku omavalitsuse koostöö elanikkonnakaitse arendamisel.

Lähtuvalt julgeolekupoliitika alustest on Eesti julgeoleku üheks aluspõhimõtteks sidus ja ühteheiddev ühiskond, kus avatud ja kaasav riigivalitsemine on väärtustatud, Eesti elanike usaldus riigi vastu on kõrge ning inimesed osalevad aktiivselt tugevas kodanikuühiskonnas. Eesti inimarengu aruande kohaselt, kui inimeste arvamuste ja vajadustega valitsemisel ja otsuste tegemisel ei arvestata, tekitab see pettumust ja trotsi, soodustab alternatiivtõlgenduslike sotsiaalmeediagruppide teket, valeinfo levimist, polariseerumist ning üldist usaldamatust. Sellele vastukaaluks on kuulatud ja kaasatud elanik, kes tunnetab, et tema ideede ja arvamustega on arvestatud, rahulolevam ning suurema usaldusega. Kogukondlik valitsemine, mida teaduskirjanduses nimetatakse ka mitmetasandiliseks valitsemiseks, koostöise valitsemise mudeliks või kaasjuhtimiseks, hõlmab laia valikut partnerlusvorme. Ideaaljuhul toimub koostöö riigi, erasektori ja kodanikuühiskonna tegijate vahel. Selle lähenemise keskne põhimõte on, et inimesed, kelle elu või elukeskkond on otsustusest mõjutatud, peavad saama võimaluse neid otsuseid kujundada ja nende tegemises kaasa rääkida. Mudeli tõhususe aluseks on eeldus, et kohalikud kogukonnad tunnevad oma olusid paremini ning reageerivad tundlikumalt kohalikele vajadustele ja prioriteetidele. Samuti on kohalikud osapooled sageli suutelised mobiliseerima elanikke ja algatama praktilisi tegevusi, mis viib tõhusamate ja elulähedasemate lahendusteni.

Kogukondade arendamine ja kogukondliku valitsemise toetamine ning aktiivse osaluse soodustamine on eelduseks vastupidavate kogukondade kujundamisel, kes suudavad iseseisvalt kriisidega toime tulla ja kohaliku heaolu kestlikult tagada. Ühiskondlik vastupanuvõime sõltub lisaks riigiinstitutsioonidele ka kodanikuühiskonna tugevusest ja kohanemisvõimest. Ukraina sõda ja muud hiljutised kriisid on kogu Euroopas muutnud vabaühenduste tegutsemiskeskonda. Kodanikuühiskond on olnud hädaolukordadele reageerimisel ja taastumisel tihti peale asendamatute ning tugev ja toimiv kogukond esmareageerija kriisis või hädaolukorras. Elanikkonnakaitse arendamise eesmärk on suurendada kogu ühiskonna kerkust, sealhulgas inimeste valmidust kriisides toime tulla. Elanikkonnakaitse toimimise alus on, et inimesed suudavad end kriisi ajal kuni abi saabumiseni ise kaitsta ning vajaduse korral üksteist aidata. Päästeameti elanikkonna hädaolukorras valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuringud näitavad, et elanikkonna teadlikkus paraneb vähehaaval, kuid tegelik valmisolek on endiselt madal – kriisideks on täielikult valmis ligikaudu 15% inimestest. Hetkel ei ole ka kogukonnad piisavalt valmis erinevateks kriisideks, sest esinevad lüngad teadlikkuses, oskustes, kogukonnavõrgustikes, ressursside kättesaadavuses, koostöös kohalikul tasandil ja psühholoogilises vastupanuvõimes ning puuduvad sageli teadmised, kuidas kriisiks valmistuda

ja milline on kogukonna roll. Samal ajal on just tugev ja toimiv kogukond esmane partner kohalikele omavalitsustele ja riigile ning võtmetegur kriisiteadlikkuse tõstmisel.

Kavandatav toetusmeede võimaldab tugevdada kogukondlikkust ja kogukondlikku valitsemist, luues võimalused kohaliku omavalitsuse, vabaühenduste ja elanike koostööks elanikkonnakaitse ja kriisideks valmisoleku arendamisel.

Taotlejateks võivad olla mittetulundusühingud ja sihtasutused ning korteriühistud. Korteriühistute suurus on piiritletud suletud netopinnaga kuni 1200 ruutmeetrit. Toetuse saamiseks tuleb toetuse taotlejal esitada taotlus, vajalikud lisadokumendid ning pärast toetuse kasutamist ka aruanne koos kuludokumentide ja muu vajalikuga. Toetuse taotlemine on vabatahtlik, seega kohustuslikku nõuet halduskoormuse näol ei kaasne. Toetusmeetme mõju sihtrühmale on eelduslikult positiivne, kuna see tugevdab kogukondade elujõulisust, soodustab koostööd kohalikul tasandil, suurendab turvatunnet ja kriisiteadlikkust ja vähendab sõltuvust riiklikust reageerimisvõimest.

Kuna riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 kohaselt kehtestab minister määrusega tingimused ja korra ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt riigisisese toetusprogrammi elluviimiseks, toetusprogrammist vahendite saamiseks ning saadud vahendite kasutamiseks, kui nimetatud tingimused ja kord ei tulene muust õigusaktist, kehtestatakse siseministri määrus.

Toetuse andmine on seotud arengukava „Sidus Eesti 2021–2030“ ja selle programmi „Kogukondlik Eesti 2025–2028“ eesmärkide täitmisega.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi usuasjade ja kodanikuühiskonna osakonna juhataja Martin Tuliit (martin.tulit@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunikud Jaanus Põldmaa (jaanus.poldmaa@siseministeerium.ee) ja Heli Simson (heli.simson@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskiri on keeleliselt toimetamata, see tehakse pärast ametlikku kooskõlastusringi.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi tegevuse „Kogukondliku aktiivsuse toetuse andmise tingimuste määrase kehtestamine ja iga-aastane rakendamine“ elluviimisega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb **7 peatükist ja 24 paragrahvist**. Eelnõu ülesehitus on järgmine:

- 1. peatükk „Üldsätted“ (§-d 1–5);
- 2. peatükk „Toetuse andmise alused“ (§-d 6–9);
- 3. peatükk „Nõuded taotlejale ja taotlusele“ (§-d 10–11);

- 4. peatükk „Taotlusvooru avamine, taotluse esitamine ja menetlemine ning taotluse kohta otsuse tegemine“ (§-d 12–16);
- 5. peatükk „Toetuse kasutamine ja tagasinõudmine“ (§-d 17–21);
- 6. peatükk „Poolte õigused ja kohustused“ (§-d 22–23);
- 7. peatükk „Vaidemenetlus“ (§ 24).

1. peatükk. Üldsätted

Selles peatükis sätestatakse määruse reguleerimis- ja kohaldamisala, toetuse andja, toetuse andmise eesmärk ja tulemus ning käsitletakse vähese tähtsusega abi sätteid.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega reguleeritakse toetuse andja eelarvelistest vahenditest kogukonnafondi toetuse andmise, taotlusvooru läbiviimise, toetuse taotlemise, taotluse menetlemise, toetuse andmise ja tagasinõudmise tingimusi ja korda.

Lõikes 2 sätestatakse, et määrust ei kohaldata Euroopa Komisjoni määruse (EL) 2023/2831 (milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes) (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023) (edaspidi *VTA määrus*) artikli 1 lõike 1 punktides a–f sätestatud juhtudel. See on vajalik, et oleks üheselt selged välistused.

VTA määruse artikli 1 lõikes 1 punktides a–f sätestatud juhud on:

- kalandus- ja vesiviljelusvaldkonnas tegutsevad ettevõtjad;
- ettevõtjad, kes tegutsevad põllumajandustoodete esmatootmise ning töötlemise ja turustamisega;
- eksport kolmandatesse riikidesse või Euroopa Liidu liikmesriikidesse;
- kodumaiste kaupade ja teenuste kasutamine importkaupade ja -teenuste asemel.

Eelnõu paragrahviga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk, sihtrühm ja tulemus.

Toetuse andmise eesmärk on edendada ja tugevdada kogukondlikku valitsemisviisi, mis aitab tuvastada ja lahendada inimeste heaolu ja turvalisust mõjutavaid probleeme, soodustada kogukondade jätkusuutlikku arengut ning suurendada elanikkonnakaitse võimekust kohalikul ja kogukondlikul tasandil. Toetuse kaudu soodustatakse laiapõhjalist koostööd kogukondade, kohalike omavalitsuste, riigiasutuste ja teiste partnerite vahel, et tugevdada kogukondade valmisolekut kriisideks ja suurendada nende sidusust.

Toetuse sihtrühmaks on kohalikud kogukonnad ja elanikud, vabaühendused ja kogukondlikud algatused, aga ka korteriühistud, kelle heaolu, sidusust ja turvalisust toetatakse kogukondliku valitsemise põhimõtete rakendamise kaudu. Otsesteks rakendajateks on vabaühendused, kogukonnaorganisatsioonid ja korteriühistud, kes viivad tegevusi ellu koostöös kohalike omavalitsuste, riigiasutuste ja teiste osapooltega, kellel on roll elanikkonnakaitses ja kogukondade arendamises.

Toetuse tulemusena luuakse ja rakendatakse jätkusuutlikke ning mõjusaid lahendusi, mis aitavad kogukondadel suurendada kriisivalmidust ja sidusust, tugevdavad kogukondade ja

kohaliku tasandi elanikkonnakaitse võimekust ning toetavad koostöö kujunemist erinevate riigivalitsemise tasandite ja partnerite vahel.

Eelnõu paragrahviga 3 nimetatakse toetuse andjaks Sihtasutus Kodanikuühiskonna Sihtkapital (edaspidi *toetuse andja*), kes menetleb toetuse taotlusi (edaspidi *taotlus*), teeb toetuse väljamakseid ja järelevalvet toetuse kasutamise üle. Toetuse andja vastutab taotlusvooru väljakuulutamise ja koordineerimise eest, teavitab toetuse saamise võimalusest, menetleb esitatud taotlust ning otsustab, kas taotlus rahuldada või mitte jne. Toetuse andja täpsem õiguste ja kohustuste loend on esitatud §-s 23.

Paragrahviga 4 sätestatakse, kes kvalifitseerub toetuse taotlejaks.

Toetuse taotlejaks võib olla Eestis registrisse kantud mittetulundusühing või sihtasutus, mis ei ole riigi ega kohaliku omavalitsuse, erakonna, äriühingu(te) või nende liidu, ametiühingu või kutseliidu valitseva mõju all. Seega on taotlejatena välistatud seltsingud, erakonnad, äriühingud ning riigi või kohaliku omavalitsuse asutatud ja nende kontrolli all olevad mittetulundusühingud ja sihtasutused või nendest moodustatud võrgustikud ja katusliidud ning avalik-õiguslikud juriidilised isikud. Nimetatud toetuse taotleja peab olema taotluse esitamise hetkel olnud Eesti mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud vähemalt ühe aasta, mis tagab, et toetust saavad taotleda ainult juba toimivad ja usaldusväärsed organisatsioonid, mitte hiljuti loodud või registreeritud üksused. Ühe aasta tegutsemisnõue võimaldab hinnata taotleja varasemat tegevust, usaldusväärsust ja suutlikkust projekte ellu viia. Samuti aitab see vältida olukordi, kus luuakse lühikese tegutsemisajaga organisatsioon ainult selleks, et saada toetust, mõtlemata pikaajalisele tegutsemisele ja jätkusuutlikkusele.

Õigismõiste „valitsev mõju“ sisustamisel lähtutakse konkurentsiseaduse § 2 lõikes 4 sätestatust, kohaldades seda käesoleva määruse sisu ja selle rakendamisega seotud juriidiliste isikute liikide kontekstis.¹

Eeltoodule lisaks peab mittetulundusühing või sihtasutus tegutsema avalikes huvides ehk tema eesmärgid või tegevus on suunatud laiemale sihtrühmale kui ühingu liikmeskond, välja arvatud erivajadustega inimesi ühendavad organisatsioonid, ning taotleja tegevus on avalik. Avalik huvi on määratlemata õigismõiste. Käesoleva määruse tähenduses põhineb avaliku huvi rahastamine avalike vahendite eraldamisel kodanikuühendustele, mille põhikirjaline tegevus ja sihtrühm ulatub väljapoole ühenduse liikmete või töötajate huvidest. Avaliku huvi sünonüümina võib kasutada avalikes huvides tegutsemist. See tähendab, et ühenduse tegutsemine peab olema avatud ja läbipaistev, liikmeks astumine peaks olema avatud võimalikult paljudele, eesmärk on ühiskonna kui terviku huvides tegutsemine ja avaliku hüve loomine. Toetust võib majandustegevuseks kasutada, kuid see ei tohi olla organisatsiooni peamine eesmärk ega

¹ KonkS § 2 lg 4: „Valitsev mõju on võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.“

tekitada ebaausat konkurentsi erasektoriga. Avaliku tegevuse all on siinkohal mõeldud, et taotlejal on oma tegevust tutvustav ja avalikkusele kättesaadav veebisait või sotsiaalmeediakonto (näiteks Facebooki konto), millelt on leitav eestikeelne teave ühingu eesmärkide ja tegevuse kohta ning kus on avaldatud viide eetilise tegevuse põhimõtetele ja/või väärtustele, mida ta oma tegevuses järgib. Mittetulundusühing või sihtasutus võib oma tegevuse kohta infot jagada ka katus- või partnerorganisatsiooni või kohaliku omavalitsuse veebisaidi alamlehel.

Samuti võib toetuse taotlejaks olla korteriühistu, mille suletud netopind on kuni 1200 ruutmeetrit ning mis on taotluse esitamisel olnud kantud äriregistrisse vähemalt ühe aasta. Korteriühistu käesoleva määruse tähenduses on kolme või enama korteriomandiga igapäevases kasutuses olev korterelamu. Korteriühistu on eraõiguslik juriidiline isik, mille liikmeteks on kõik ühe korteriomanditeks jagatud kinnisomandi korteriomandite omanikku². Korteriühistud ei ole eelduslikult asutatud eesmärgiga teenida kasumit ja tegeleda majandustegevusega. Antud toetusmeetme üheks olulisemaks toetatavaks tegevuseks on varjumiskoha loomine. Kuigi Päästeamet on koostöös Riigi Tugiteenuste Keskusega kavandamas eraldi korteriühistute varjumiskohtade kohandamise toetusmeetmet³, on kavandatavas meetmes seatud korteriühistu suletud netopinnale piirang alates 1200 ruutmeetrit. See tuleneb Hädaolukorra seaduse muudatusest⁴, millega sätestati varjumisplaani koostamise kohustus ja võimalusel varjumiskoha kohandamine kasutusluba omavatele korterelamutele, mis on suuremad kui 1200 ruutmeetrit. Tagamaks, et ka korteriühistutel, mis jäävad alla eelnimetatud netopinna piirangu, oleks võimalus luua või kohandada varjumiskoht, on korteriühistute lisamine käesolevasse toetusmeetmesse põhjendatud.

Detailsemad nõuded taotlejale on toodud välja eelnõu §-s 10.

Paragrahviga 5 sätestatakse täpsemalt vähese tähtsusega abi andmisega seonduv.

Kui määruse alusel antav toetus liigitub vähese tähtsusega abiks, siis järgitakse toetuse andmisel kohustusi ja nõudeid, mis tulenevad konkurentsiseaduse 6. peatükist ning VTA määrusest.

Toetuse andja peab iga taotluse puhul kontrollima, kas toetus on vähese tähtsusega abi. Toetuse andja analüüsib, kas tegemist on majandusliku eelise ja konkurentsi moonutamisega. Vähese tähtsusega abi andmisel tuleb muu hulgas jälgida, et ühele taotlejale antava vähese tähtsusega abi kogusumma ei ületaks mis tahes kolme aasta pikkuse ajavahemiku jooksul 300 000 eurot. Alates 1. jaanuarist 2024. a tõusis vähese tähtsusega abi ülemmäär 300 000 euroni taotleja kohta kolme aasta jooksul. See tähendab, et ülemmäära arvestatakse jooksvalt abi andmise kuupäevast kolm aastat tagasi.⁵

² Korteriomandi- ja korteriühistuseadus – Riigi Teataja.

³ [Korteriühistule varjumiskoha kohandamiseks toetuse andmise ning selle kasutamise tingimused ja kord.](#)

⁴ [Eelnõu - Riigikogu.](#)

⁵ Vähese tähtsusega abi. Rahandusministeerium. <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigiabi/vahese-tahtsusega-abi>.

Lisaks on oluline tähele panna, et vähese tähtsusega abi andmisel peab toetuse andja säilitama toetuse andmisega seotud dokumente kümme aastat.

2. peatükk. Toetuse andmise alused

Eelnõu paragrahviga 6 sätestatakse toetatavad tegevused.

Lõike 1 kohaselt toetatakse projekti, millega aidatakse kaasa eelnõu §-s 5 nimetatud eesmärgi ja tulemuse saavutamisele. Toetusega toetatakse tegevusi ja projekte, mis panustavad otseselt määruse eesmärkide ja tulemuste saavutamisse. See tähendab, et iga toetatav projekt peab tugevdama kogukondlikku valitsemist ja sidusust, kogukondade valmisolekut kriisiolukordadeks, suurendama elanike turvalisust ning toetama elanikkonnakaitset.

Kriisiplaanidest tulenevalt on prioriteediks varjumiskohtade ja kerksuskeskuste loomine või arendamine, mis pakuvad elanikele turvalist varju ja esmast tugi kriisiolukorras. Lisaks on võimalik ellu viia ka muid elanikkonnakaitse arendustegevusi, mis peavad olema kogukonna, korteriühistu või kohaliku omavalitsuse kriisiplaanis selgelt välja toodud.

Varjumiskohaks käesoleva määruse tähenduses loetakse hoone osa:

- mis asub osaliselt või täielikult maa all või maa peal võimalikult maapinna lähedal;
- kus inimesele on planeeritud minimaalselt 0,75 ruutmeetrit varjumise pinda;
- mille konstruktsioon ja avatäited kaitsevad inimest vähemalt plahvatusega kaasneva laialipaiskuva eseme eest;
- kus on tagatud piisav õhuvahetus, arvestades inimeste maksimaalset arvu;
- mis on kuiv;
- mille planeering toetab varjumise ajal takistusteta ruumi kasutust;
- kus on lisaks sissepääsule vähemalt üks varuväljapääs, mis ei paikne sissepääsuga kõrvuti;
- kus on tagatud tualeti kasutamise võimalus.

Kerksuskeskus on kohaliku omavalitsuse või kogukonna toimepidev hoone, ruum või muu koht, kus inimene saab kriisi ajal infot, nõu ja abi. Kerksuskeskuse eesmärk on toetada ühiskonna kerksust, andes inimesele abi kriisis.

Selline lähenemine tagab, et toetust kasutatakse sihipäraselt, toetatavad tegevused lähtuvad tegelikest vajadustest ning panustavad kogukondade kriisivalmiduse ja vastupanuvõime tugevdamisse.

Paragrahviga 7 reguleeritakse kulu abikõlblikkust.

Lõige 1. Käesoleva määruse raames on abikõlblikud kulud selgelt määratletud, et tagada toetuse sihipärane ja tõhus kasutamine. Abikõlblik on kulu, mille on teinud toetuse saaja projekti abikõlblikkuse perioodil ja mis vastab projekti eesmärkidele ning on vajalik, põhjendatud ja otseselt seotud projekti elluviimisega. Tegemist on kulu abikõlblikuks lugemise üldpõhimõttega.

Lõige 2. Abikõlblikeks kuludeks on kavandatud tegevuste elluviimisega otseselt seotud kulud, mis on põhjendatud, optimaalsed ja vajalikud määruse eesmärgi saavutamiseks. Lõplikku abikõlblike kulude nimekirja ei ole võimalik koostada, kuid oluline on eraldi välja tuua, et abikõlblike kulude hulka arvestatakse taotleja või kohaliku omavalitsuse omandis või kasutuses oleva kinnisvara parendamise, renoveerimise ja kohandamisega seotud kulud ning vajaliku inventari soetamise kulud, kusjuures nimetatud kulud ei tohi ületada 80 protsenti taotluse kogusummast. Samuti on abikõlblikud energia- ja veevarustuskindluse tagamiseks vajalikud tööd ja seadmete soetamine, esmaabi-, sidevõimekuse ja toiduvarude loomisega seotud kulud ning tegevuste elluviimiseks vajalikud projekteerimistööd. Projekti ettevalmistamise ja elluviimise toetamiseks on lubatud katta ka konsultatsiooni- või eksperditasusid kuni 5 protsendi ulatuses taotletava toetuse summast, tingimusel et tegemist on konkreetsete, mõõdetavate ja ajaliselt piiritletud tööülesannetega. Abikõlblikeks kuludeks loetakse ka projektiga seotud ürituste, koolituste ja õppuste korraldamise ning läbiviimise kulud, andmebaaside koostamise ja ajakohastamisega seotud kulud, samuti kommunikatsiooni- ja teavitustegevuste ning infostendide ja juhendite loomisega seotud kulud. Lisaks on abikõlblikud kogukondade koostöö edendamise ja vabatahtlike kaasamisega seotud kulud. Abikõlblike kulude hulka kuuluvad ka projekti elluviimisega seotud riiklikud maksud ja lõivud, mida Eesti riik taotlejale ei tagasta.

Lõige 3. Mitteabikõlblikud kulud on selgelt välistatud, et tagada toetuse sihipärane kasutamine ja vältida väärkasutust. Näiteks ei ole lubatud investeeringud kinnisvara soetamiseks, samuti seotud isikutega tehtud tasulised tehingud, mis võivad ohustada läbipaistvust ja tekitada huvide konflikti. Finantskulud, nagu intressid, valuutavahetustasud ja viivised, ei ole seotud projekti eesmärkide elluviimisega ning seetõttu ei kuulu abikõlblike kulude hulka. Samuti on välistatud vaide- ja kohtumenetluse kulud, reserv ootamatute kulude katmiseks ning sotsiaaltoetused. Toetusest ei saa katta kulusid, mis on juba rahastatud teistest projektidest või avaliku sektori vahenditest, vältimaks topeltrahastamist. Lisaks ei ole lubatud projekti juhtimise sisseostmine teiselt juriidiliselt isikult, liikmemaksude, esinduskulude ja kingituste katmine. Kõik põhjendamatud ja ebaolulised kulud on samuti mitteabikõlblikud, et tagada toetuse eesmärgipärane ja tõhus kasutamine.

Lõike 4 järgi peavad kõik kulud olema tõendatud asjakohaste raamatupidamisdokumentidega, nagu arved või samaväärse tõendusväärtusega dokumendid, et kulutused oleksid läbipaistvad ja kontrollitavad.

Paragrahviga 8 sätestatakse toetuse andmise ja projekti abikõlblikkuse periood.

Lõike 1 kohaselt on toetuse andmise periood ajavahemik, mille jooksul võimalik taotlusvoor ette valmistada, välja kuulutada, esitada toetuse taotlusi, teha taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuseid ning viia ellu ja rahastada toetatavaid tegevusi. Toetuse andmise perioodi jooksul toimuvad kõik toetuse andmisega seotud menetlustoimingud ning projektide elluviimine vastavalt kehtestatud tingimustele. Toetuse andmise periood algab käesoleva määruse jõustumisest ning lõpeb hiljemalt taotlusvooru väljakuulutamise kalendriaasta 30. novembril, tagades seeläbi toetuse kasutamise ajaliselt piiritletud ja eesmärgipärase korralduse.

Lõike 2 kohaselt on abikõlblikkuse periood ajavahemik, mille kestel viiakse ellu projekti tegevusi ja tekivad projekti kulud.

Lõike 3 kohaselt on abikõlblikkuse perioodi pikkus üheksa kalendrikuud alates taotluse rahuldamise otsuse tegemise kuupäevast, mis tagab projektide ajaliselt selge ja ette teadaoleva kestuse.

Lõike 4 järgi on perioodi pikendamine võimalik vaid põhjendatud juhtudel, mis võimaldab arvestada erandlike olukordadega, kuid hoiab samas ära põhjendamatud viivitused projektide elluviimisel. Sätte eesmärk on pakkuda paindlikkust olukordades, kus projekti elluviimisel tekivad ootamatud ja toetuse saajast sõltumatud viivitused, nagu:

- loodusõnnetused või muud ettenägematud takistused;
- viivitused koostööpartnerite poolt;
- sellised olulised muudatused projekti elluviimise tingimustes, mida ei olnud võimalik ette näha.

Pikendamise taotlemisel tuleb esitada selged põhjendused ja tõendid viivituste kohta ning näidata, kuidas projekti eesmärgid on võimalik siiski saavutada. See aitab tagada, et toetuse kasutamine on läbipaistev, põhjendatud ja sihipärane. Sätet rakendatakse kooskõlas konkreetsete juhiste ja hindamiskriteeriumidega, mis on määratletud toetuslepingus.

Paragrahviga 9 reguleeritakse taotlusvooru eelarve ja toetuse piirmäär.

Lõike 1 kohaselt kujuneb taotlusvooru eelarve riigieelarvest sihtotstarbeliselt eraldatud vahendite alusel konkreetse kalendriaasta kohta.

Lõige 2 sätestab tingimused, mille alusel toetusmeetme eelarvevahendid jagunevad. Taotlusvooruks ettenähtud eelarve jaotatakse regionaalse tasakaalu ja sihipärase toetuse tagamiseks taotlejate asukoha alusel. Eelarvest suunatakse 40 protsenti Eesti idapiiriga piirneva kohaliku omavalitsuse territooriumil asuvate taotlejate projektide rahastamiseks. Täiendavalt eraldatakse 30 protsenti eelarvest Eesti idapiiriga piirneva maakonna territooriumil asuvate taotlejate taotluste toetamiseks, välja arvatud idapiiriga vahetult piirnevate kohalike omavalitsuste territooriumil asuvad taotlejad. Ülejäänud 30 protsenti eelarvest on ette nähtud mujal Eestis asuvate taotlejate projektide rahastamiseks. Pärast taotlusvooru hindamise tulemuste selgumist on toetuse andjal vabade eelarvevahendite olemasolul õigus otsustada kasutamata jäänud vahendite edasise kasutamise osas käesoleva toetusmeetme eesmärkide saavutamiseks. Erandkorras võib toetuse andja suunata kasutamata jäänud vahendid ümber käesolevas paragrahvis nimetatud taotlejate kategooriate vahel sõltumata algselt kehtestatud protsentuaalsest jaotusest. Samuti on toetuse andjal õigus kuulutada määruuses sätestatud tingimustel välja täiendav taotlusvoor, et tagada eelarvevahendite maksimaalne ja eesmärgipärane kasutamine. Selline lähenemine on proportsionaalne ning tasakaalustatud, kuna sätestatud protsentuaalne jaotus võimaldab samal ajal toetada ka teisi Eesti piirkondi. Samas annab see toetuse andjale paindlikkuse reageerida tegelikule nõudlusele ja projektide

kvaliteedile, suunates vajaduse korral kasutamata jäänud vahendid ümber või korraldades täiendava taotlusvooru, et tagada toetuse maksimaalne mõju ja eesmärgipärane kasutamine kogu Eestis.

Lõige 3 sätestab, et taotlusvoorus on ühe toetuse saaja kohta toetuse ülemmäär 25 000 eurot, mis piiritleb maksimaalse rahastuse ulatuse ja tagab vahendite proportsionaalse jaotuse. Toetuse määr on 100% projekti toetatavate tegevuste abikõlblikest kuludest. Kui projekti elluviimiseks kulub suurem summa, tuleb arvestada, et toetuse ülemmäärast suuremat summat ei saa käesoleva meetmega toetada, kuid lubatud on kaasata omafinantseering.

3. peatükk. Nõuded taotlejale ja taotlusele

Paragrahviga 10 sätestatakse, millistele nõuetele peab taotleja vastama. Taotleja peab vastama teatud tingimustele, mille alusel tuvastatakse, kas taotleja on usaldusväärne ning kas tal on tegevuste elluviimiseks vajalik suutlikkus ja valdkondlik pädevus, sealhulgas võime korrektselt asjaajamist korraldada ja oma kohustusi täita.

Taotleja peab olema suuteline kavandatud tegevust ellu viima. Taotlejal ei tohi olla majandusaasta aruanded esitamata, KÜSK-iga sõlmitud riigieelarvelise toetuse lepingu rikkumist ega muid kehtivaid kohustusi toetuse andja ees. Majandusaasta aruannete esitamise kontrollimine võib näidata toetuse andjale, et taotlejal on probleeme oma kohustuste täitmise ja aruandlusega või ta väldib aruannete esitamist tahtlikult. Majandusaasta aruande esitamist kontrollitakse äriregistrist.

Taotlejal ei tohi olla riiklike maksude ja maksete võlga, välja arvatud juhul, kui see võlg on täies ulatuses ajatatud. Kuna eesmärk on toetada taotlejat, kellel ei ole riigi ees rahalist võlga, on see nõue vajalik. Kui taotlejal on maksu- või maksevõlad, mis ei ole ajatatud, pole nimetatud nõue täidetud. Teavet maksuvõla kohta saadakse Maksu- ja Tolliametilt. Maksukorralduse seaduse § 27 lõike 1 punktide 4 ja 5 järgi on maksuvõla ning ajatatud maksuvõla andmed avalik teave, mida maksuhaldur võib igaühele avaldada ilma maksukohustuslase nõusoleku ja teadmiseta.

Kui taotleja on varem saanud riigieelarvest, Euroopa Liidu või muudest vahenditest toetust, mis on tulnud tagasi maksta, saab ta toetust üksnes juhul, kui kõik tagasimaksed on tehtud määratud tähtajaks ja nõutud summas. See on vajalik selleks, et vältida olukorda, kus riik toetab taotlejat, kes ei täida oma kohustusi. Silmas on peetud kõiki riigieelarvelistest vahenditest makstavaid toetusi (mitte üksnes KÜSK-i makstud toetusi), Euroopa Liidu makstavaid toetusi või muudest välisvahenditest makstavaid toetusi. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimakstavat toetust tagasi maksuma enne tagasimaksmise tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimakstavat toetust tagasi maksuma tähtajaks.

Samuti on oluline, et taotleja suhtes ei ole algatatud pankroti- või likvideerimismenetlust ega sundlõpetamist. Kui selgub vastupidine, saab järeldada, et taotlejal puudub tegevuse

elluviimiseks vajalik finants-, haldus- ja toimimissuutlikkus. Teavet pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded.

Lisaks ei tohi taotleja juhtorgani liiget olla karistatud majanduslase, ametialase, varavastase, avaliku korra, riigi julgeoleku või avaliku usalduse vastase süüteo eest või kui teda on karistatud, siis on ta karistusandmed karistusregistrist kustutatud.

Punktiga 7 sätestatakse nõue, et taotleja põhikirjaline asukoht ja taotluses kavandatavate tegevuste elluviimine peavad asuma samas kohalikus omavalitsuses või maakonnas. Selline tingimus tagab, et toetust taotlev organisatsioon on otseselt seotud piirkonnaga, kus tegevusi ellu viiakse, ning omab kohapealset sidet ja teadmist kohaliku kogukonna vajadustest.

Punktiga 10 sätestatakse nõue, et juhul kui projekt näeb ette taotleja või kohaliku omavalitsuse omandis või kasutuses oleva kinnisvara varjumiskohaks või kerksuskeskuseks parendamist, renoveerimist ja kohandamist või inventari soetamist, peab taotleja olema hoone omanik või omama hoone kasutusõigust vähemalt viieks aastaks alates projekti lõppkuupäevast. Tingimus on kehtestatud selleks, et tagada toetuse abil rajatud või parendatud varjumiskohtade ja kerksuskeskuste pikaajaline kasutatavus ning sihipärane toimimine. Pikaajalise kasutusõiguse olemasolu vähendab riski, et toetuse tulemusel loodud taristu kaotab lühikese aja jooksul oma funktsiooni või ei ole enam avalikes huvides kasutatav.

Lisaks on korteriühistu puhul on nõue, et korterelamus asuvatest korteriomanditest vähemalt 80 protsenti peab olema füüsiliste isikute omandis. Ühel korteriomandil võib olla mitu erinevat füüsilisest isikust omanikku, kuid oluline on, et korterelamus asuvatest korteriomanditest 80 protsenti kuuluksid füüsilistele isikutele. 80 protsendi nõue on seatud seetõttu, et toetus on mõeldud korterelamus füüsilistest isikutest elanike kriisikindluse parandamiseks. Toetuse andmise eesmärk ei ole toetada äriprojekte.

80% füüsilistest isikutest omanike nõue täidab varasemate meetmete kogemuste põhjal muuhulgas tingimuse, et toetuse abil ei muutu korterelamu tulu teenivaks projektiks, millele võivad hakata kohalduma riigiabiga seotud reeglid, sh korterelamus ärilisi eesmärke täitvate ettevõtjatele abi andmise tingimused. Võib juhtuda, et erinevates korterelamutes võib nõuet, et 80% korteriomanditest peab olema füüsiliste isikute omandis, olla keeruline täita, sealjuures ei ole kõik korterelamud, kus vastav nõue täidetud ei ole, automaatselt aktiivse ärilise tegevusega tegelevad korterelamud. Siiski, võrdse kohtlemise eesmärgil tuleb tagada ühtne määr, millega saavad arvestada kõik toetuse taotlejad oma võimaluste kaalumisel. Sätestatud piirang on seotud riigiabi andmise reeglitega. Abi andmise küsimus võib kaudselt kerkida juhul, kui juriidilisele isikule kuulub korter hoones, kuhu soovitakse kohandada varjumiskoht. Senistes sarnastes meetmetes riigiabi või vähese tähtsusega abi ei ole antud⁶. Ka käesoleva toetusmeetme puhul riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmist ette ei nähta.

⁶ Korterehamute energiatõhususe toetuse tingimused. Seletuskiri. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/99bb9bfc-bbaa-4e84-966a-6b149a003f64>.

Paragrahviga 11 määratakse kindlaks andmed, mida taotlus peab sisaldama, ja nõuded taotluse sisule.

Taotlus peab vormiliselt sisaldama vähemalt teavet taotleja (sealhulgas nimi, registrikood, kontaktandmed, arveldusandmed), taotletava toetuse summa ja esindusõigusliku isiku kohta. Ehitise ehtisregistri koodi esitamise nõue käesoleva määruse § 7 lõike 2 punkti 2 kohaldamise korral võimaldab seostada projektiga konkreetse ehitise ning kontrollida ehitise andmeid riiklikes registrites. Juhul kui hoone ei ole taotleja omandis, on kinnisvara kasutusõigust tõendava dokumendi esitamine vajalik, et kinnitada taotleja õigust projekti ellu viia vastaval kinnisasjal. Käesoleva määruse § 4 lõike 2 kohaldamise korral korterelamu suletud netopinna esitamine on vajalik, et teha kindlaks, kas toetuse taotleja kvalifitseerub käesoleva toetusmeetme tingimustele. Nimetatud teave ja andmed paragrahvis 11 on aluseks käesoleva määruse §-s 14 sätestatud taotluse vorminõuete kontrolliks.

Lõikes 3 on sätestatud olulised tingimused, millele taotlus peab vastama. Punkti 1 kohaselt peab taotlus sisaldama kinnitust, et taotleja vastab määruse §-s 10 sätestatud tingimustele. Nõue kinnitada vastavust eeltoodud tingimustele tagab, et taotleja on teadlik kõigist toetuse saamiseks kehtestatud kriteeriumidest ja täidab neid. Punkt 2 seab tingimuseks sama projekti topeltrahastuse puudumise. See nõue välistab olukorrad, kus sama projekti jaoks saadakse rahastust mitmest allikast, mis võiks viia topeltrahastamiseni ja ressursside ebatõhusa kasutamiseni. Samuti aitab see säilitada rahastamise läbipaistvust ja ausust.

Punkt 3 seab nõudeks, et taotlusega tuleb esitada kogukonna või korteriühistu kriisiplaan, mille põhjal hakatakse taotluses kirjeldatud tegevusi ellu viima ning milleks taotletakse rahastust. Ilma kriisiplaanita ei ole võimalik käesolevast toetusmeetmest toetust saada. Kogukonna või korteriühistu kriisiplaan on kogukonna tasandil koostatud praktiline dokument, mis aitab elanikke, kogukonnajuhte ja kohalikke omavalitsusi valmistuda erinevateks kriisideks ning läbi mõelda selle ajal elanike toimetulek ja turvalisus. Plaani eesmärk on tugevdada kogukonna iseseisvat hakkamasaamist, suurendada elanike teadlikkust ja toetada koostööd kohaliku omavalitsuse ning riiklike ametkondadega.

Kriisiplaanis kaardistatakse:

- Kogukonna võtmeisikud ja kriisimeeskond – nende rollid, vastutus ja kontaktandmed.
 - Kogukonna liikmed ja haavatavad sihtrühmad – nt eakad, väikelastega pered, erivajadustega inimesed.
 - Info liikumine ja sidepidamine kriisis – kokkulepped, kuidas kriisiinfo liigub ja kuidas tagatakse teavitamine ka sidekatkestuste korral.
 - Kohalikud ressursid ja varud – toidu-, vee-, kütte-, energia-, meditsiini- ja sidevarud, varjumisvõimalused ning nende hoidmine ja täiendamine.
 - Kogukonna erioskustega inimesed – nt esmaabiandjad, tehnikud, päästjad, juhid.
-

- Olulised riskid ja ohud piirkonnas – nt ilmastikuolud, üleujutused, kütuse või elektri katkestused, sõjaline oht.
- Alternatiivsed lahendused elutähtsate teenuste katkestuste korral – kuidas tagatakse soojus, joogivesi, side ja liikumine kriisiolukorras.
- Varjumisplaan – piirkonnas asuvad varjumisvõimalused.
- Koostöö KOViga – kogukonna roll omavalitsuse kriisiplaanis ja KOVi tugi kogukonnale.

Plaan aitab kaasa kogukondliku valmisoleku kasvatamisele, suurendab vastastikust abivalmidust ning loob eeldused, et kriisiolukorras suudetakse kiiremini ja tõhusamalt tegutseda kuni ametliku abi saabumiseni.

Punkti 4 kohaselt tuleb taotluses sisuliselt ja ammendavalt kirjeldada, kuidas ning keda kaasates selgitati välja toetuse taotlemiseks kavandatud tegevused rakendades selleks kogukondliku valitsemisviisi põhimõtteid. Elanikkonnakaitse vajaduste väljaselgitamine peab olema laiapõhjaline ning lähtuma kogukondliku valitsemise põhimõtetest, kaasates piirkondlikke kogukondi, kohaliku omavalitsuse ja Päästeameti ning vajadusel teisi asjassepuutuvaid riigiasutusi, eraettevõtjaid ja vabaühendusi.

Punkti 5 kohaselt peab taotlus selgitama partnerite rolli kohaliku elanikkonnakaitse taseme tõstmisel ning kirjeldama koostööd partneritega.

Punkt 6 sätestab nõude kirjeldada taotluses kirjeldada kogukondliku valitsemise rakendamist ehk koostööd taotleja, selle kogukonna ja kohaliku omavalitsuse vahel, et saavutada määruse eesmärgid.

Punkti 7 kohaselt tuleb taotlusse lisada kirjeldus kohaliku omavalitsuse esindaja rollist ja panusest projektis, tema kontaktandmed ning kirjalik kinnitus kaasatuse kohta projektis.

Lõike 4 punkti 1 kohaselt peab lisatud olema korteriomanike üldkoosoleku kehtiv otsus taotleda toetust ja täita sellega kaasnevaid kohustusi. Korteriomaniike üldkoosoleku tingimusi reguleerib korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 20. Punkti 2 kohaselt peab taotlusega kaasas olema ka korteriomanike üldkoosoleku otsus, mis kinnitab, et projekti raames soetatav inventar ja taotleja kasutuses oleva kinnisvara varjumiskohaks või kerksuskeskuseks parendamise, renoveerimise ja kohandamise korral on see varjumise ja kriisi ajal korterelamu elanike ühiskasutuses ja üldkasutatav. Kui varjumiskoht asub hoone keldris, kus üldkasutatav pind on piiratud, ja varjumiskoha rajamiseks on vaja kasutada eraomandis olevat ala, tuleb selle ala omanikult saada nõusolek. See tagab, et varjumiskoht on legaalselt ja praktiliselt kasutatav kõigi elanike poolt ning kõik osapooled on sellega nõus.

Lõikes 5 seatakse nõue tõendada taotluse esitaja esindusõigust. See aitab vältida olukordi, kus taotlusi esitavad isikud, kellel asjaomane õigus puudub. Ühise esindusõiguse korral nõutav kõigi esindusõiguslike isikute allkiri tagab otsuste legitiimsuse ja organisatsiooni juhtorgani täieliku heakskiidu.

4. peatükk. Taotlusvooru avamine, taotluse esitamine ja menetlemine ning taotluse kohta otsuse tegemine

Paragrahv 12 sätestab, et toetuse andja teatab taotlusvooru avamisest, selle tingimustest ja eelarvest oma veebilehel vähemalt seitse kalendripäeva enne taotlusvooru avamise päeva. Teade peab sisaldama vähemalt toetuse andja andmeid, sihtrühma kirjeldust, taotluse esitamise tähtaega ja aadressi ning taotlusvooru tingimusi.

Taotlusvooru tingimustes esitatakse vähemalt toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused, toetuse maksimaalne periood ja eelarve, nõuded taotlejale ja taotlusele ning taotluse hindamise kriteeriumid. Taotlusvoor on avatud vähemalt 30 kalendripäeva, mis tagab taotlejatele piisava aja taotluse ettevalmistamiseks. Taotleja esitab taotluse kehtival KÜSK-i taotlusvormil taotluste menetlemise infosüsteemis (TMS), tagades taotluse menetluse läbipaistvuse ja järjepidevuse.

Paragrahviga 13 reguleeritakse taotluse menetlemise protsessi.

Lõike 1 kohaselt koosneb taotluse menetlemine kolmest põhietapist: taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollist, taotluse hindamisest ning otsuse tegemisest taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta.

Lõike 2 kohaselt on menetlemise tähtaeg kuni 70 tööpäeva taotluse esitamise tähtajast arvates. Selline reguleerimine tagab menetluse läbipaistvuse, järjepidevuse ja selged ajapiirid, võimaldades taotlejatele kiiresti selgust nende taotluse staatuse kohta.

Paragrahviga 14 reguleeritakse taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimist.

Lõigete 1–3 kohaselt kontrollib toetuse andja, kas taotleja ja esitatud taotlus vastavad määruses sätestatud nõuetele. Kui taotlus sisaldab vormilisi puudusi, teavitab toetuse andja taotlejat ning määrab mõistliku tähtaja nende kõrvaldamiseks. Puuduste kõrvaldamise ajaks peatub taotluse menetlemine aeg. Taotlejal on õigus esitatud taotlust täiendada ja muuta üksnes toetuse andja osutatud puuduste kõrvaldamiseks. Kui taotleja ei kõrvalda puudusi määratud tähtajaks või esitatud lisateave ei täida nõuet, võib toetuse andja jätta taotluse kontrollimata ja sisuliselt läbi vaatamata ning teha rahuldamata jätmise otsuse, teavitades sellest taotlejat.

Lõike 4 kohaselt tunnistatakse taotlus ja taotleja nõuetele vastavaks, kui kõik määruses sätestatud nõuded, sealhulgas §-des 6–11 esitatud kriteeriumid, on täidetud.

Lõike 5 kohaselt teeb toetuse andja nõuetele mittevastava taotluse puhul rahuldamata jätmise otsuse taotluse menetlemise tähtaja ehk kuni 70 tööpäeva jooksul. Selline reguleerimine tagab, et taotluste menetlemine on läbipaistev, objektiivne ning keskendub nii vormiliste kui ka sisuliste nõuete täitmisele.

Paragrahviga 15 reguleeritakse taotluste sisuline hindamine, nõuetele vastavaks tunnistatud taotluse hindamise põhimõtted ja valiku kord.

Kui KÜSK on taotluse läbi vaadanud ning kontrollinud taotleja ja taotluse nõuetele vastavust, hindab nõuetekohast taotlust kolmeliikmeline sõltumatu hindajate rühm (edaspidi *hindajad*) ning Päästeameti esindajad. Hindajad peavad kooskõlas korruptsioonivastase seadusega kinnitama oma erapooletust ning sõltumatust hinnatava taotluse ja taotleja suhtes. Seotuse olemasolu korral on hindaja kohustatud ennast HMS §-s 10 toodud tingimustel ja korras taandama. Hindajatel on õigus konsulteerida taotluse sisu hindamisel valdkondlike ekspertidega. Päästeameti ja valdkondlike ekspertide kaasamine tagab hindamisprotsessi kvaliteedi, objektiivsuse ja valdkonnaekspertiisi arvestamise. Päästeameti esindajad annavad hindajatele olulist praktilist ja tehnilist sisendit, mis võimaldab hinnata taotluste elluviimise ohutust, vastavust seadusandlusele ning kriisideks ja hädaolukordadeks valmisoleku nõudeid. Valdkondlike ekspertide kaasamine võimaldab hindajatel konsulteerida spetsiifiliste tegevuste, meetodite ja sihtrühma vajaduste osas, tagades, et hindamine põhineb adekvaatsetel ja ajakohastel teadmistel ning projekti kavandamine ja eelarve on realistlik ja teostatav.

Lõike 2 järgi hindavad hindajad taotlust järgmiste kriteeriumite alusel:

- 1) Seotus voo eesmärkidega ja sihtrühmade vajadustega ehk kas projekt vastab kogukondliku valitsemise ja elanikkonnakaitse võimekuse suurendamise eesmärkidele? Kas probleem ja sihtrühmad on selgelt kirjeldatud ja põhjendatud?
- 2) Mõju ja jätkusuutlikkus ehk millist pikaajalist muutust projekt loob kogukonna valmisolekus ja sidususes? Kas tulemused kestavad ka pärast projekti lõppu? Kas tegevuste elluviimine toob reaalseid ja praktilisi tulemusi?
- 3) Teostatavus ja juhtimine ehk kas tegevuskava ja ajakava on loogilised ning realistlikud? Kas riskid on hinnatud ja maandatud? Kas taotleja ja meeskonna suutlikkus tegevused ellu viia on piisav?
- 4) Kaasamine ja partnerlus ehk kas projektis on sisuliselt kaasatud kogukond, kohalik omavalitsus, Päästeamet ja teised partnerid? Kas rollid ja panused on selgelt kirjeldatud? Kas arvestatakse erinevate kogukonnarühmade (sh noored ja haavatavad) vajadusi? Kas arutelud on laiapinsed ja sisulised? Milline on koostöö kohaliku omavalitsusega?
- 5) Eelarve otstarbekus ja kulude põhjendatus ehk kas kulud on kooskõlas tegevuste ja eesmärkidega? Kas kulud on realistlikud, proportsionaalsed ja läbipaistvad?

Kriteeriumite selge sätestamine on oluline selleks, et taotlejale oleks arusaadav, mida hinnatakse. Samuti on läbipaistvad ja selgelt kirjeldatud kriteeriumid taotlejale abiks taotluse koostamisel ning tegevuste ja tulemuste kirjeldamisel. Ühtlasi on selgelt kirjapandud asjaolud juhendiks taotluste hindajatele ja otsuse tegijatele. Kokku saab ühele taotlusele anda maksimaalselt 100 punkti. Et vältida olukorda, kus küll nõuetele vastav, kuid sisuliselt nõrk taotlus saaks rahastuse, nähakse taotluse sisule ette miinimumpunktisumma, milleks on 70 punkti. Lävendi kehtestamine tagab, et toetust saavad ainult need taotlused, mis on piisavalt asjakohased ja kvaliteetse sisuga.

Nõuetele vastavate taotluste hindamistulemuste ja ettepanekute arutamiseks toimub hindajate koosolek. Lõikes 4 rõhutatakse hindamisprotsessi läbipaistvuse tagamist. Kui hindajad on andnud samale taotlusele oluliselt erinevaid koondhindeid (üle 25-punktilise vahe), peavad nad erinevuse põhjuseid ühiselt arutama. Selline nõue aitab vältida hindamisvigu ja vähendada subjektiivsuse mõju, saavutades ühtlasema ning põhjendatuma hindamistulemuse.

Hindamise tulemusena tekib paremusjärjestus eelnõu paragrahvi 9 lõike 2 punktide 1-3 kategooriate lõikes. Taotlused, mis on saanud vähemalt 70 punkti, järjestatakse hindamistulemuste alusel alates kõrgeimast koondhindest. Ette on ka nähtud hindamisjuhised olukordades, kus hindamise tulemusena tekib võrdne koondhinne.

Hindamisprotsessi konfidentsiaalsuse tagamiseks ei avalikustata teavet, milles taotluste hindajate nimed on isikuliselt seostatud nende antud kriteeriumipõhiste hindamispunktidega. See tagab hindamise erapooletuse ja usaldusväärsuse. Andmekaitse Inspeksioon on vältinud seisukohta, et „eksperdi nime avalikustamine kujul, mil see on kokkuviidav tema antud hindamispunktide ja/või hinnangute/kommentaaridega, võib kaasa tuua hindajale eraelu olulise riive nt võimaliku rünnaku näol“.⁷

Paragrahviga 16 reguleeritakse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise otsuse tegemise tingimused ja kord.

KÜSKI juhatus teeb taotluse rahuldamise otsuse taotluste hindamise paremusjärjestuse alusel, kui taotleja ja taotlus vastavad nii vormiliselt kui ka sisuliselt kõikidele nõuetele ning taotluse rahuldamiseks on olemas piisavad eelarvevahendid.

Taotlus jäetakse rahuldamata, kui see ei vasta täielikult määruse vormilistele või sisulistele nõuetele. Rahuldamata jätmise aluseks võib samuti olla taotluste rohkuse korral piisavate eelarvevahendite puudumine, olukord, kus selgub, et taotluses on esitatud ebaõigeid või mittetäielikke andmeid ning puudused on toetuse andja määratud tähtjaks kõrvaldamata, või kui taotleja või temaga seotud isik mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil. Samuti kui esitatud taotlus ei kogu hindamisel vähemalt 70 punkti. Taotluse rahuldamata jätmise otsuses märgitakse vähemalt otsuse tegemise kuupäev, taotleja nimi, otsuse põhjendus ning selgitus otsuse vaidlustamise korra kohta.

Taotluse rahuldamise otsuses sätestatakse vähemalt otsuse kuupäev, toetuse saaja andmed, toetuse summa ja toetatavad tegevused ning aruande esitamise tähtaeg. Samuti sisaldab otsus viidet vaidlustamise korra kohta.

Taotlejale saadetakse tema kohta tehtud otsus elektrooniliselt 10 tööpäeva jooksul pärast taotluse hindamist.

Kõigi toetust saanud ühingute nimed koos projekti nime ja toetussummaga avaldatakse toetuse andja veebilehel, et toetuse andmine oleks avalik ja läbipaistev.

5. peatükk. Toetuse kasutamine ja tagasinõudmine

Paragrahviga 17 reguleeritakse riigieelarvelise toetuse väljamaksmise tingimusi.

Kui toetuse andja juhatus otsustab, et taotlus rahuldatakse täielikult, maksab toetuse andja toetuse välja toetuse saajale ühes osas ettemaksena 20 tööpäeva jooksul taotluse rahuldamise otsuse tegemise järgselt. Toetuse maksmine ettemaksuna ühes osas võimaldab toetuse saajal projekti tegevustega õigeaegselt alustada ja vältida rahavoogude puudujäägist tulenevaid takistusi. See on eriti oluline väiksemate organisatsioonide puhul, kellel puudub võimekus katta tegevusi oma vahenditest ja oodata hilisemat kulude hüvitamist. Toetuse eesmärgipärase kasutamise tagamiseks on toetuse saaja kohustatud täitma määruses sätestatud aruandlus-, järelevalve- ja teavituskohustusi, eristama kulusid raamatupidamises ning võimaldama toetuse andjal kontrollida toetatud tegevuste elluviimist. Nii tagatakse, et ettemaksuna makstud toetus kasutatakse sihipäraselt ja läbipaistvalt.

⁷ Andmekaitse Inspeksiooni 02.10.2024. a vaideotsus nr 2.1-3/24/807-1947-10, p 17.

Eelnõu paragrahvis 18 reguleeritakse taotluse rahuldamise kehtetuks tunnistamist.

Taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamine on ette nähtud olukordades, kus ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud, toetuse saaja taotletud muudatusi ei rahuldata ja projekti ei saa esialgsel kujul ellu viia või toetuse saaja soovib toetuse kasutamisest loobuda. See kaitseb toetuse andja huve ning tagab, et riigi rahalised vahendid ei kulutata eesmärgipäratult.

Kohustus tagastada toetus 30 kalendripäeva jooksul pärast otsuse kehtetuks tunnistamist loob selged reeglid finantskohustuste täitmiseks ja tagab toetuse eesmärgipärase kasutamise.

Kokkuvõttes loob paragrahv 18 selge ja õiguspärase raamistiku, mis võimaldab põhjendatud muudatusi projektis, tagab otsuste läbipaistvuse ja tõhususe ning kaitseb projekti tulemusi ja riigi vahendite korrektset kasutamist.

Eelnõu paragrahv 19 sätestab toetuse saaja teavituskohustuse, mille eesmärk on tagada toetuse kasutamise läbipaistvus ning suurendada laiema avalikkuse ning spetsiifilisemalt kogukonna teadlikkust projekti eesmärkidest, tegevustest ja planeeritud tulemustest. Nõuete kohaselt peab toetuse saaja avalikustama teabe toetuse ja projekti kohta kogukonnaga seotud infokanalites. Teavituskohustuste hulka kuuluvad ka nõuded viidata toetuse andjale ja Siseministeeriumile ning korraldada vähemalt üks avalik teavitusüritus toetuse andmise perioodi või sellele järgneva kalendriaasta jooksul. Avalik teavitusüritus võib toimuda näiteks arutelu, infoõhtu, kampaania, õppuse või muu kogukonda kaasava tegevuse kaudu. Toetuse andja ametlikud logod on leitavad KÜSKi kodulehel aadressil: <https://kysk.ee/taotlejale/>. Siseministeeriumi ametlikud logod on leitavad aadressil: <https://riigikantselei.ee/valitsuslogo>. Kui toetuse saajal puudub avalikkusele suunatud ja kogukonnaga seotud infokanal, tuleb see kanal luua või kasutada selleks kokkuleppel kohaliku omavalitsusega tema infokanalit või -kanaleid. Teavitustegevuse regulaarne ja mitmekesine vorm tagab avalikkuse kaasatuse, tugevdab kogukondlikku koostööd ning aitab kaasa elanikkonnakaitse võimekuse suurendamisele.

Eelnõu paragrahviga 20 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruandluskohustuse nõuded, millega reguleeritakse seda, kuidas toimub toetuse saaja aruandlus, millised on tähtajad, aruannete kontrollimise kord ja võimalikud tagajärjed, kui aruandlus või projektitegevused ei vasta nõuetele.

Toetuse saaja kohustub esitama aruande toetuse rahuldamise otsuses määratud tähtajaks. Aruanne võimaldab toetuse andjal hinnata, kuidas projekti tegevused ja eesmärgid on projekti kestel ellu viidud, ning tuvastada võimalikke kõrvalekaldeid. Aruandes kajastatakse ka koostööd kogukonna, kohaliku omavalitsuse ja Päästeametiga ning antakse toetuse saaja hinnang tegevuste jätkusuutlikkusele pärast toetuse lõppu. See annab toetuse andjale ülevaate kavandatud tegevuste üldisest tulemuslikkusest, nende mõjust ja tegevuste jätkusuutlikkusest. Taoline järelevalve suurendab läbipaistvust ja aitab tagada avalike vahendite tõhusa kasutamise. Aruande eesmärk on tagada, et tegevused on ellu viidud tulemuslikult, toetuse vahendeid on kasutatud eesmärgipäraselt ja kõik tegevused vastavad tegevus- ja ajakavale.

Aruanded peab digitaalselt allkirjastama esindusõiguslik isik ja aruannete koostamiseks ning esitamiseks kasutatakse TMS-i ja selles olevaid aruandevorme. Kui aruande kontrollimisel ilmnevad puudused (näiteks ebatäpsused, lisadokumentide puudumine), on toetuse andjal õigus teha ettepanek nende kõrvaldamiseks.

Kui toetuse saaja aruandluses või toetuse kasutamisega seotud dokumentides on esitatud ebaõigeid või puudulikke andmeid või kui projekti tegevusi ei ole taotluse rahuldamise otsuses kokku lepitud tähtjaks ja tingimustel ellu viidud või need ei ole tõendatud, on toetuse andjal õigus aruannet mitte kinnitada ja algetada toetuse tagasinõudmine. Selle sättega tagatakse, et toetuse kasutamine on läbipaistev ja vastab kehtestatud nõuetele, ning kaitstakse toetuse andja õigust rikkumiste korral sekkuda.

Eelnõu paragrahviga 21 sätestatakse toetuse tagasinõudmise ja -maksmise ning ajatamise kord.

Paragrahvis sätestatakse tingimused, mille korral on toetuse andjal õigus nõuda makstud toetus osaliselt või täielikult tagasi. Need tingimused on mõeldud selleks, et toetust kasutataks sihipäraselt, läbipaistvalt ja kooskõlas määruses sätestatud nõuetega.

Toetus nõutakse täielikult või osaliselt tagasi, kui ei ole tõendatud, et heakskiidetud taotluses kavandatud tegevuste tulemused ja eesmärgid on saavutatud, või kui toetust ei ole kasutatud otsuses ettenähtud korras ja tingimustel. Samuti on tagasinõudmine põhjendatud juhul, kui toetuse saaja ei esita nõutavaid sisu- ja finantsaruandeid, mis kinnitavad, et toetust on kasutatud korrektselt.

Olulised rikkumised teavituspõuetes või tähtaegade ületamine võivad samuti põhjustada tagasinõude. Sellised rikkumised võivad kahjustada projekti avalikku nähtavust või mõjutada teiste seotud osaliste tööd ja eesmärke. Teavituspõued tulenevad käesoleva määruse §-st 19.

Toetus tuleb tagasi maksta, kui selgub, et taotlus rahuldati valeandmete põhjal või kui toetuse saaja on varjanud olulist teavet. Tagasinõudmine on võimalik ka juhul, kui toetuse saajal on toetuse andja ees muid täitmata rahalisi kohustusi, mis näitavad ebausaldusväärsust rahaliste kohustuste täitmisel.

Kui toetus jääb otsuses määratud tähtjaks kasutamata või toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobumise kohta, on toetuse tagasinõudmine loogiline samm, et vältida vahendite eesmärgitult kasutamist. Selle sätestamine on vajalik, kuna KÜSKi teistes taotlusvoorudes on selliseid olukordi esinenud.

Need tingimused tagavad, et toetust kasutatakse läbipaistvalt ja tulemuslikult, toetades taotlusvoor eesmärke parimal viisil ning minimeerides väärkasutuse riski.

Toetuse andja otsustab toetuse täieliku tagasinõudmise kaalutusõiguse kohaselt. Kui toetuse saaja on eiranud oma kohustusi või talle kehtestatud nõudeid ja rikkumine tõi kaasa rahalise mõju, kuid toetuse andjal ei ole võimalik rahalise mõju suurust hinnata, vähendatakse toetust protsentuaalselt olenevalt rikkumise raskusest ja mõjust kulu abikõlblikkusele. Toetuse tagasinõudmine või toetussumma vähendamine otsustatakse käesoleva määruse §-s 20 sätestatud aruandluse käigus.

Toetuse tagasinõudmise otsust ei tehta, kui puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse poolte vahel kokkulepitud aja jooksul või kui toetuse saaja avastas ja teatas toetuse andjale esimesel võimalusel, et talle on hüvitatud mitteabikõlblik kulu, ning tagastas toetuse.

Tagasimakstava toetuse võib toetuse saaja põhjendatud ajatamistaotluse alusel ajatada. Toetuse tagasimaksmise ajatamiseks esitab toetuse saaja toetuse andjale hiljemalt 15 tööpäeva jooksul toetuse tagasinõudmise otsuse kättesaamisest arvates ajatamistaotluse, milles on esitatud ajatamise vajaduse põhjendus ja soovitud tagasimaksmise ajatamiskava. Ajatamistaotlusele peab toetuse saaja lisama finantsseisu kajastavad dokumendid (näiteks kontoväljavõtted, laenulepingute koopiad, teenuseosutamise lepingud, muid tulusid ja kulusid kajastavad lepingud).

Ajatamistaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta teeb toetuse andja otsuse 20 tööpäeva jooksul ajatamistaotluse saamisest arvates. Põhjendatud juhul võib otsuse tegemise tähtaega pikendada mõistliku aja võrra, teavitades sellest toetuse saajat.

Toetuse tagasimaksmise ajatamise perioodi määrab toetuse andja, arvestades võimaluse korral toetuse saaja esitatud tagasimaksmise ajatamiskava. Kui esitatud tagasimaksmise ajatamiskava ei ole võimalik arvestada (näiteks on soovitud ajatamiskava esitatud ebamõistlikult pikale perioodile), peab toetuse andja ajatamise perioodi määramist põhjendama, kuna tegemist võib olla toetuse saaja kahjuks tehtava otsusega.

Ajatamise otsuse võib tunnistada kehtetuks, kui toetuse saaja ei maksa ajatamiskava kohaselt toetust tagasi. Kui ajatamise otsus tunnistatakse kehtetuks, peab toetuse saaja maksma kogu toetuse tagasi 30 kalendripäeva jooksul ajatamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsuse jõustumisest arvates.

Kui tagasimakstavat toetust tähtjaks tagasi ei maksta, nõuab toetuse andja tagasimakstava toetuse tagasi võlaõigusseaduse 52. peatüki (§-d 1027–1042) ehk alusetu rikastumise sätete kohaselt. Sellisel juhul teavitatakse toetuse saajat toetuse tagasinõudmisel ettevõetavatest sammudest kirjalikult.

6. peatükk. Poolte õigused ja kohustused

Eelnõu paragrahviga 22 sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused. Selles paragrahvis sätestatakse toetuse saaja üldised õigused ja kohustused, mis tagavad, et toetuse andmine vastab haldusmenetluse põhimõtetele, ning aitavad täita haldusorgani kohustusi toetuse saajate ees ja tagada toetuse andmise järelevalve.

Lõike 1 järgi on toetuse saajal õigus saada toetuse andjalt teavet ja nõuandeid, mis on seotud määruses või taotluse rahuldamise otsuses sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Samuti on toetuse saajal igal ajal õigus toetusest loobuda või see tagastada.

Lõikes 2 on sätestatud toetuse saaja kohustused. Kohustusi rakendatakse alates taotluse rahuldamise otsusest. Toetuse saaja peab tagama taotluses, määruses, toetuse rahuldamise otsuse käskkirjas ja teistes asjakohastes õigusaktides sätestatud kohustuste täitmise ning tegevuse eduka elluviimise, sealhulgas eristama abikõlblikke kulusid raamatupidamises, võimaldama järelevalvet, teavitama viivitamata asjaoludest, mis võivad mõjutada kohustuste täitmist, täitma teavitusnõudeid, tagastama kasutamata või tagasinõutud toetuse ning säilitama dokumentatsiooni seitse aastat. Need nõuded on vajalikud, et tagada toetuse läbipaistev ja korrektne kasutamine, võimaldada tõhusat järelevalvet ning kaitsta avalike vahendite sihipärast ja vastutustundlikku kasutamist.

Eelnõu paragrahviga 23 sätestatakse KÜSK-i õigused ja kohustused.

Lõike 1 järgi on toetuse andjal õigus kontrollida toetuse kasutamise eesmärgipärasust, saada toetuse saajalt toetuse kasutamise kohta teavet, tutvuda dokumentidega, nõuda toetuse osalist või täielikku tagastamist ning keelduda toetuse maksmisest, kui toetuse saaja rikub määruses sätestatud tingimusi või kaldub määruses sätestatust muul viisil kõrvale.

Lõike 2 kohaselt juhendab toetuse andja taotlejat ja toetuse saajat toetuse andmise ning kasutamise küsimustes ning lahendab toetuse andja otsuse või toimingu peale esitatud vaide. Samuti peab toetuse andja edastama taotlejale või toetuse saajale määrusega reguleeritud otsused, kontrollima toetatavate tegevuste elluviimist ning teavitama toetuse saajat määruses ja muudes toetuse kasutamist reguleerivates õigusaktides tehtud muudatustest. Rahastatud tegevuste elluviimise kontrolli vastavalt määruses ja toetuse andmise tingimustes sätestatud nõuetele teostab toetuse andja esitatud aruannete, vahetus suhtluse toetuse saajaga, kohakülastuste ja paikvaatluste põhisel, mis dokumenteeritakse toetuse andja poolt. Toetuse andjal tuleb tagada, et vähese tähtsusega abi andmisel kantakse andmed riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse ning täidetakse muid konkurentsiseaduse 6. peatükis nimetatud kohustusi. Toetuse andja ülesandeks on korraldada taotluse vastuvõtmine, registreerimine, menetlemine ja säilitamine vastavalt andmekaitse, infoturbe ja sisekorra nõuetele taotluste menetlemisel. Toetuse andja on kohustatud säilitama toetuse taotlemise, andmise, kulu abikõlblikkust tõendavad ja muud asjakohased dokumendid kümme aastat alates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

7. peatükk. Vaidemenetlus

Paragrahviga 24 reguleeritakse vaide esitamist ja menetlemist. Toetuse andja otsuse või toimingu peale võib esitada vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Vaide lahendab toetuse andja.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga ei võeta üle ega rakendata Euroopa Liidu õigust. Eelnõu on kooskõlas VTA määrusega.

5. Määruse mõjud

5.1. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: kogukonnafondi toetuse sihtrühmad on kohalikud mittetulundusühingud, sihtasutused ja kogukonnavalitsused, mis tegutsevad avalikes huvides ega ole riigi või kohaliku omavalitsuse, erakondade, äriühingute või ameti- ja kutseliitude valitseva mõju all. Samuti on sihtrühmaks korteriühistud suletud netopinnaga kuni 1200 ruutmeetrit ning nende elanikud. 2023-2024. aastal taotles varasemast kodanikuühiskonna innovatsioonifondist toetust 213 taotlejat üle 60-st kohalikust omavalitsusest.

Mõju ulatus: kogukonnafondi kaudu toetatavad projektid aitavad kaasa kohalike probleemide lahendamisele, elanike turvatunde ja heaolu kasvatamisele ning kogukondliku valitsemisviisi tugevdamisele. Toetuste abil suurenevad vabaühenduste võimekus ja jätkusuutlikkus, paraneb koostöö kohalike omavalitsuste, kogukondade ja teiste partneritega ning laieneb kodanike osalus otsustusprotsessides. Pikemas perspektiivis aitab fond kaasa ühiskonna sidususe,

usalduse ja demokraatlike väärtuste juurdumisele. Eelnõu rakendamisega kaasneb sihtrühmale positiivne mõju.

Kogukonnafondi sotsiaalne mõju avaldub regulaarselt kogukondlikes tegevustes ja projektides, mille kaudu tuuakse kokku erinevad osapooled ning kasvatatakse kogukondade valmisolekut kriisiolukordadeks. Ebasoovitava mõju risk on **väike**, kuna toetuste kasutamine on läbipaistev ja reguleeritud ning järelevalve kaudu ennetatakse võimalikke väärkasutusi või huvide konflikte. Võimalik risk võib seonduda ressursside ebaefektiivse kasutamisega, kuid seda maandatakse nõuetekohaste hindamiskriteeriumide ja aruandluse kaudu.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju sihtrühmale on **oluline**, kuid positiivne.

5.2. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: Sihtasutuse Kodanikuühiskonna Sihtkapital töötajad, kes taotlusi menetlevad, toetuse andja hindamiskogu liikmed ja Päästeameti eksperdid.

KÜSK-is töötab 15 inimest. Toetuse taotluste menetlemise, sealhulgas hindamisega, puutub kokku kõige rohkem viis inimest. Hinnanguliselt puutuvad taotlustega kokku 10 inimest Päästeametist. Seega on sihtrühm **väike**.

Mõju ulatus: määruse rakendamisega kaasneb mõningane töökoormus, kuid kuna taotlusvoorude läbiviimine ei ole toetuse andjale või elanikkonnakaitse vajaduste ja tegevuste hindamine Päästeametile uus tegevus, ei teki vajadust lisatöökohtade järele. Mõju avaldumise sagedus ja ebasoovitava mõju esinemise risk on väike, sest KÜSK-i ega Päästeameti ülesandeid eelnõuga ei muudeta. Seega ei kaasne vajadust muudatustega kohaneda.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju sihtrühmale **ei ole oluline**.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Sihtasutus Kodanikuühiskonna Sihtkapital teeb kõik tegevused seoses toetuse andmisega ehk korraldab taotlusvooru, menetleb toetuse taotlusi, nõustab taotlejaid ja toetuse saajaid ning tagab toetuse andmise ja kasutamise kontrolli kooskõlas määrusega.

Toetus jaotatakse riigieelarve strateegiaga kodanikuühiskonna arendamiseks eraldatud eelarve alusel avatud taotlusvooru raames.

Eelnõul puudub vahetu mõju riigieelarve tuludele ja kuludele võrreldes toetuse senise rakendamisega.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Kuna määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi, ei ole vaja planeerida määrusega kohanemiseks lisaega.

8. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Päästeametile, KÜSK-ile ja Eesti Korterühistute Liidule.